

De impact van COVID-19 op de oprichting van nieuwe ondernemingen in België

Gegevens over de oprichting van nieuwe ondernemingen zeggen niet alles over de economische impact van COVID-19. Door hun maandelijkse beschikbaarheid maken ze het wel mogelijk om de gevolgen sneller in te schatten dan mogelijk is met gegevens over de financiële toestand van bestaande ondernemingen, die enkel jaarlijks en met meer vertraging verschijnen. Gezien de belangrijke rol van jonge bedrijven voor innovatie en de dynamiek van bedrijfstakken kunnen cijfers over het aantal opgerichte ondernemingen ook een aanwijzing geven van blijvende economische littekens van de huidige gezondheids crisis en van mogelijke verschuivingen van bedrijfsactiviteiten.

COVID-19 zal, behalve op het gezondheidssysteem, ongetwijfeld ook een zeer negatieve impact hebben op de Belgische economie. Zowel het verplichte sluiten van veel handelszaken en het afgelasten van evenementen voor een lange periode, als de steunmaatregelen voor particulieren, bedrijven en zelfstandigen, zijn ongezien. Dit bemoeilijkt, net zoals de onzekerheid over de verdere verspreiding van het coronavirus, voorspellingen over de economische impact.

Algemeen wordt aangenomen dat er in het najaar, als gevolg van liquiditeitsproblemen van bedrijven die uiteindelijk uitmondten in solvabiliteitsproblemen, een grote stijging van het aantal faillissementen zal plaatsvinden, vooral in de bedrijfstakken die het hardst worden getroffen door de verplichte sluiting.¹ Een probleem hierbij is dat betrouwbare bedrijfsgegevens om deze situatie op te volgen, zoals door vennootschappen neergelegde jaarrekeningen, slechts met de nodige vertraging beschikbaar zijn.

Naast een stijgend aantal faillissementen zou COVID-19 ook kunnen leiden tot een sterke daling van het aantal startende ondernemingen, zoals het geval was tijdens de 'Grote Recessie' die volgde op de financiële crisis van 2008. Voor België zou de oprichtingsgraad, die voor de crisis in vergelijking met andere landen al laag was, dus nog verder kunnen dalen. Aangezien jonge bedrijven een aanzienlijke bijdrage leveren tot de groei van werkgelegenheid en toegevoegde waarde en tot de introductie van nieuwe goederen en diensten, kan deze daling op middellange termijn blijven doorwegen op de economie.

Wat de oprichting van nieuwe ondernemingen betreft, zijn er wel recente cijfers beschikbaar die het mogelijk maken om de evolutie maandelijks op te volgen. Zo geven de Open Data van de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO) van de FOD Economie actuele informatie over de begindatum van de eerste rechtstoestand van rechtspersonen. Het Belgische statistiekbureau Statbel geeft ook recente cijfers over het aantal nieuwe btw-plichtigen per maand. In dit kort artikel worden deze gegevens voor de eerste maanden van 2020 vergeleken met gegevens van de vorige jaren om een eerste indruk te krijgen van de impact van COVID-19 op de oprichting van nieuwe ondernemingen in België.

Figuur 1 vergelijkt de oprichtingsgraad tussen verschillende jaren, berekend als de verhouding tussen het aantal nieuwe btw-registraties van een bepaalde maand tot het totale aantal btw-plichtigen van dezelfde maand (in %). Dit geeft een beeld van de opgerichte ondernemingen in ruime zin.² Voor 2020 is de oprichtingsgraad beschikbaar voor de eerste vijf maanden. De figuur toont ook het gemiddelde per maand voor de jaren 2015-2018 en de maandelijkse cijfers voor 2019. Het aantal btw-registraties vertoont duidelijk een maand- en kwartaaleffect.³ Het aantal registraties is het hoogst in januari en daalt dan geleidelijk, met uitschieters in april, juli en oktober. Daar waar de oprichtingsgraad in januari en februari van dit jaar, net zoals in 2019, nog boven het gemiddelde voor de periode 2015-2018 lag, was dit in maart al gezakt tot iets onder zowel het niveau van 2019 als het gemiddelde voor 2015-2018. De grootste impact was er

¹ Een Koninklijk Besluit, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 24 april 2020, voorzag in een tijdelijke bevrozing van de faillissementsprocedure voor bedrijven die door de coronacrisis zwaar werden getroffen maar tot 18 maart nog in een goede financiële gezondheid verkeerden. De tijdelijke bevrozing liep af op 17 juni. De meest recente cijfers van Statbel over het aantal faillissementen in België geven voor de maanden maart tot juni dan ook lagere aantallen in 2020 dan in 2019. Ondanks de maandelijkse publicatie door Statbel

van deze cijfers zal de impact van COVID-19 op het aantal faillissementen dus pas later dit jaar kunnen worden nagegaan.

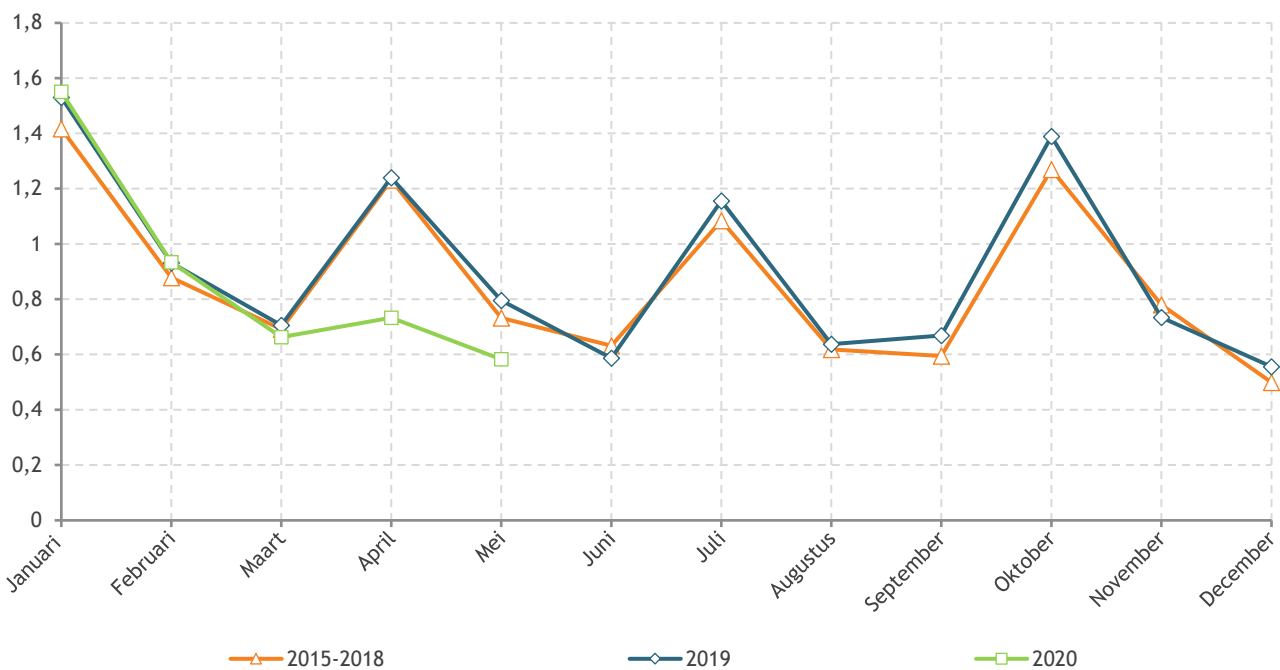
² Btw-plichtigen zijn alle personen die een economische activiteit uitoefenen op geregelde en zelfstandige basis, en hierbij goederen leveren of diensten verrichten die in het btw-wetboek zijn omschreven. Dit omvat dus ook zelfstandigen zonder vennootschap.

³ Ondernemingen met een omzetcijfer van hoogstens 2.500.000 euro (excl. btw) kunnen kiezen voor een driemaandelijkse btw-aangifte.

in april 2020 met een 40 % lagere oprichtingsgraad dan in dezelfde maand in 2019. In mei 2020 was de oprichtingsgraad nog lager maar dit komt door het maand-

en kwartaaleffect. Ten opzichte van mei 2019 was er namelijk 'maar' een daling van 27 %.

Figuur 1: Oprichtingsgraad btw-plichtigen
 in %

Bron: Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium).

De KBO Open Data van de FOD Economie bieden nog recentere gegevens over de oprichting van vennootschappen. Figuur 2 toont de oprichtingsgraad voor de eerste zeven maanden van 2020, vergeleken met 2019 en het gemiddelde voor de periode 2015-2018 waarvoor gegevens voor twaalf maanden beschikbaar zijn.⁴ De oprichtingsgraad geeft de verhouding weer tussen het aantal vennootschappen dat werd opgericht in een bepaalde maand (volgens de begindatum van de eerste rechtstoestand) tot het totale aantal vennootschappen met de status 'actief' in de Kruispuntbank van Ondernemingen.⁵ Net zoals voor het aantal nieuwe btw-plichtigen vertoont de oprichting van vennootschappen een duidelijk maandeffect. In januari en februari van dit jaar was de oprichtingsgraad

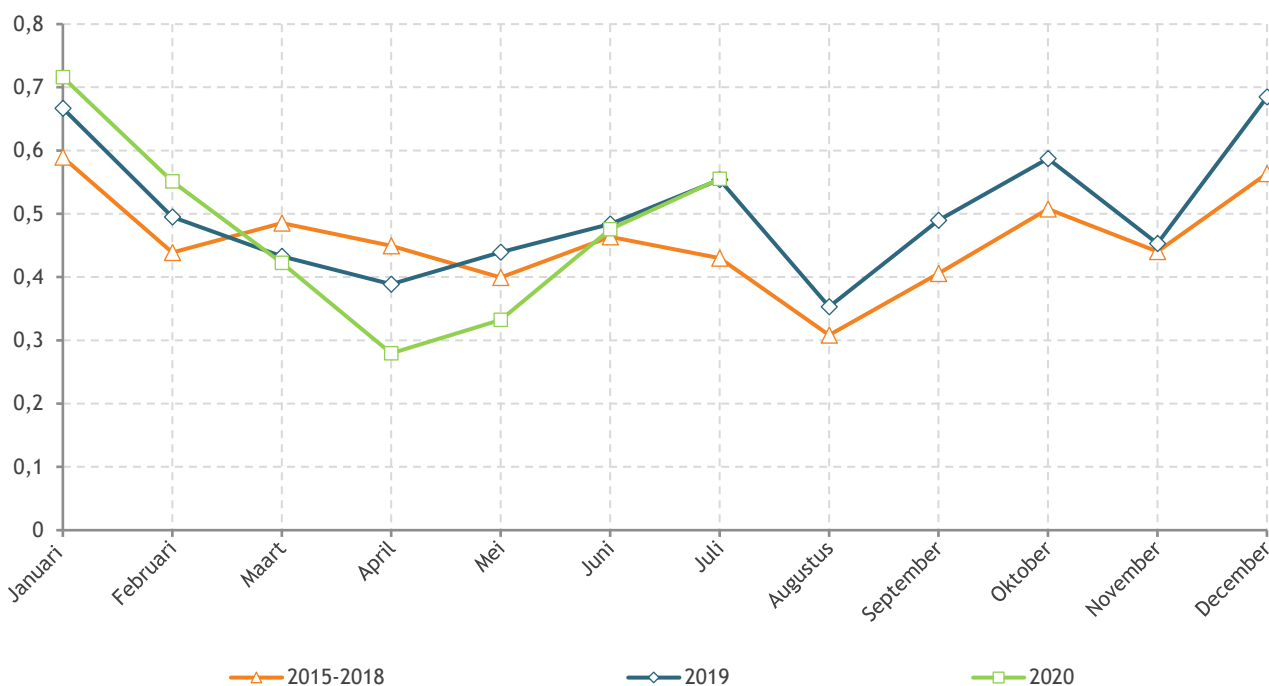
hoger dan in dezelfde maanden in 2019 en nog hoger dan het gemiddelde over de periode 2015-2018. In maart was de oprichtingsgraad al gezakt onder het gemiddelde voor 2015-2018, wat overigens ook in 2019 al het geval was. Net zoals voor het aantal nieuwe btw-plichtigen was de impact van COVID-19, weinig verrassend, vooral te merken in april en mei 2020. Iets verrassender is dat de oprichtingsgraad in juni en juli van dit jaar al terug even hoog was als in 2019 en hoger dan het gemiddelde voor 2015-2018. Hoewel dit voor een deel ongetwijfeld te verklaren is door een inhaalbeweging ten opzichte van de sterke daling in april en mei, is het enigszins hoopgevend dat de negatieve impact op de oprichting van ondernemingen – voorlopig althans – beperkt is gebleven tot april en mei.

⁴ Voor de berekening werden enkel Belgische private vennootschappen beschouwd waarbij o.a. verenigingen zonder winstoogmerk, buitenlandse entiteiten en verenigingen van mede-eigenaars niet zijn opgenomen. Ook btw-plichtige zelfstandigen zonder vennootschap zijn niet in deze cijfers opgenomen.

⁵ De status 'actief' betekent niet noodzakelijk dat bedrijven nog economische activiteiten hebben. Er zitten ook bedrijven bij waarvoor het faillissement of de vereffening werd geopend. Hierdoor is het totale

aantal bedrijven in de noemer waarschijnlijk overschat. Dit verklaart, behalve het afwijkend ondernemingsconcept, het verschil in oprichtingsgraad tussen figuur 1 en 2. Statbel levert ook gegevens over het aantal actieve bedrijven en het aantal oprichtingen en stopzettingen (Demografie van de actieve ondernemingen in de profitsector) maar de meest recente cijfers hierover hebben betrekking op 2017.

Figuur 2: Oprichtingsgraad van vennootschappen volgens begindatum eerste rechtstoestand
in %

Bron: Eigen berekeningen op basis van FOD Economie, KBO Open data (download met updates 3 augustus 2020).

De oprichtingsgraad was in januari en februari 2020 gemiddeld 16 % hoger dan in dezelfde maanden in 2019. Als dit ook het geval zou zijn geweest voor de maanden maart tot en met juli, dan zouden er in 2020 in die maanden 3.162 vennootschappen meer zijn opgericht dan nu het geval blijkt te zijn. Volgens deze hypothetische redenering zijn er ook in juni en juli 2020, ondanks de relatief gunstige evolutie ten opzichte van april en mei, ongeveer 750 vennootschappen minder opgericht.

De maandelijkse publicatie van deze gegevens biedt de mogelijkheid de evolutie op de voet te volgen en de mogelijks negatieve impact van de tweede coronagolf in België op de oprichting van ondernemingen na te gaan.

Het is nu al duidelijk dat de economische impact van COVID-19 sterk zal verschillen tussen bedrijfstakken. KBO Open Data geeft ook informatie over de bedrijfstak waartoe opgerichte vennootschappen behoren, zij het met enige vertraging. Een vergelijking tussen 2020 en vorige jaren is vanwege representativiteit enkel zinvol tot de maand april. Aangezien er net in april de meest negatieve impact blijkt te zijn, geeft de vergelijking wel een aanwijzing van welke bedrijfstakken

de meest negatieve impact zullen ondervinden van COVID-19, maar ook of er eventueel bedrijfstakken zijn waarin ondernemers opportuniteiten zien in een al dan niet tijdelijke verschuiving van economische activiteiten.

Tabel 1 toont de 10 bedrijfstakken waarvoor het aantal opgerichte ondernemingen het sterkst gedaald is, in absolute termen, in april 2020 ten opzichte van april 2019, terwijl tabel 2 de 10 bedrijfstakken toont waarvoor het aantal opgerichte ondernemingen het sterkst gestegen is.⁶ Weinig verrassend kende Horeca-activiteiten een sterke terugval van het aantal opgerichte ondernemingen (Restaurants en mobiele eetgelegenheden, Drinkgelegenheden en Catering en overige eetgelegenheden). In relatieve termen was er de grootste daling voor Overig personenvervoer te land (94 %) en Reiniging (79 %). Ook sommige bouwactiviteiten kenden een sterke daling, net als Overige persoonlijke diensten (o.a. wassalons, haar- en schoonheidsverzorging, sauna's).

Van de 150 bedrijfstakken waren er 102 waarvoor er in april 2020 minder ondernemingen werden opgericht dan in april 2019. In deze cijfers is de impact van COVID-19 dus sneller

⁶ Voor de berekening werd gebruikgemaakt van de NACE-code volgens de btw-hoofdactiviteit op 3-digit niveau.

te zien dan in cijfers over faillissementen. Toch waren er ook 25 bedrijfstakken waarvoor het aantal opgerichte ondernemingen in april 2020 – in volle ‘lockdown light’ – hoger lag dan in april 2019. Voor sommige bedrijfstakken in tabel 2 lijkt COVID-19 een verklaring te bieden, zoals de stijging van opgerichte ondernemingen in Adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer, Accountants, boekhouders en belastingconsulenten en Overige financiële dienstverlening die waarschijnlijk het gevolg is van de toegenomen behoefte van bedrijven aan advies in een financieel moeilijke periode, maar ook aan begeleiding bij het aanvragen van de verschillende steunmaatregelen van de federale en regionale overheden. De stijgende oprichting van ondernemingen in Ontwerpen en programmeren van computerprogramma's, computerconsultancy-activiteiten en aanverwante activiteiten, Architecten, ingenieurs en aanverwante technische adviseurs en Detailhandel, niet in winkels en exclusief markt- en straathandel zou kunnen wijzen op meer permanente gevolgen van een door COVID-19 versnelde verschuiving van economische activiteiten, digitalisering (e-commerce, telewerk en video conferenzen) en verstrengde sanitaire maatregelen.

Tabel 1: 10 bedrijfstakken met de grootste daling van het aantal opgerichte vennootschappen

Daling in aantal en % april 2020 t.o.v. april 2019

	Minder starters (Aantal)	Groeivoet (%)
Restaurants en mobiele eetgelegenheden	-70	-50
Burgerlijke en utiliteitsbouw	-36	-39
Drinkgelegenheden	-32	-73
Overige persoonlijke diensten	-32	-67
Overig personenvervoer te land	-31	-94
Ontwikkeling van bouwprojecten	-23	-43
Reiniging	-22	-79
Handel in auto's	-22	-45
Elektrische installatie, loodgieterswerk en overige bouwinstallatie	-21	-31
Catering en overige eetgelegenheden	-16	-73

Tabel 2: 10 bedrijfstakken met de grootste stijging van het aantal opgerichte vennootschappen

Stijging in aantal en % april 2020 t.o.v. april 2019

	Bijkomende starters (aantal)	Groeivoet (%)
Ontwerpen en programmeren van computer-programma's, computerconsultancy-activiteiten en aanverwante activiteiten	38	42
Adviesbureaus op het gebied van bedrijfsbeheer	26	12
Accountants, boekhouders en belastingconsulenten	13	325
Architecten, ingenieurs en aanverwante technische adviseurs	9	21
Activiteiten van hoofdkantoren	6	120
Detailhandel, niet in winkels en exclusief markt- en straathandel	6	43
Creatieve activiteiten, kunst en amusement	5	45
Bouw van andere civieltechnische werken	3	300
Maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen	3	300
Overige financiële dienstverlening, exclusief verzekeringen en pensioenfondsen	3	150

De toename van het aantal opgestarte ondernemingen, hoewel beperkt in absolute termen, in Creatieve activiteiten, kunst en amusement in april 2020 lijkt redelijk verrassend, aangezien culturele activiteiten in maart en april werden afgelast.

De cijfers in tabel 1 en tabel 2 hebben slechts betrekking op de maand april. De publicatie van gegevens in de volgende maanden zal het mogelijk maken om een duidelijker beeld te krijgen van de mate waarin sommige verschuivingen tijdelijk blijken te zijn en voor welke bedrijfstakken COVID-19 een meer blijvende impact zal hebben op de oprichting van ondernemingen.